

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.2.1>

БАБИЧ І.С.

**ПЕРЕРАХУНОК ПЕНСІЇ КОЛИШНЬОМУ ПРАЦІВНИКУ МІЛІЦІЇ
У РОЗМІРІ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ПЕНСІЇ**

**RECALCULATION OF PENSION FOR FORMER MILITIAMAN
IN THE AMOUNT OF A POLICE OFFICER'S PENSION**

Стаття присвячена аналізу проблемного питання перерахунку колишньому міліціонеру пенсії в розмірі пенсії поліцейським. В статті проведено дослідження процесу здійснення Пенсійним фондом України перерахунку розміру пенсійних виплат колишнім міліціонерам, розкрито законодавче регулювання досліджуваного питання, а також проаналізована судова практика перерахунку пенсій колишнім працівникам Міністерства внутрішніх справ України. Автор статті зауважив, що після прийняття у 2015 році Верховною Радою України закону, яким гарантувався перерахунок пенсій міліціонерів із врахуванням заробітних плат поліцейських, та відмовою ПФУ виплачувати нові підвищені пенсії через брак коштів в бюджеті, розпочалася історія натягнутих відносин між пенсіонерами-колишніми міліціонерами та Пенсійним фондом України, що згодом призвела до збільшення численності судових звернень пенсіонерів. В статті також зазначається, що результатом купи звернень від колишніх міліціонерів стали рішення судів, зокрема і Верховного Суду щодо зобов'язання Пенсійного фонду здійснити перерахунок пенсій правоохоронців з моменту виникнення права на перерахунок пенсій та в порядку, що встановлено чинним законодавством України. Це рішення ВС прийняв оскільки збільшення грошового забезпечення поліцейських, що за складовими має ідентичний характер грошового забезпечення колишніх міліціонерів, однак більшим за розміром, є безумовною підставою здійснення перерахунку пенсійних виплат колишніх працівників міліції. Як підсумок визначено, що хоч зміни в законодавство, які дозволили экс-робітникам органів внутрішніх справ отримувати поліцейські пенсії, були прийняті й стали чинними більше п'яти років тому, досі колишні міліціонери мають клопіт з відстоюванням своїх законних прав на гідну пенсію в судових засіданнях. Тільки в 2018 році, після тривалих судових тяжб щодо правонаступництва ліквідованих органів внутрішніх справ Національною поліцією, пенсіонери-міліціонери одержали омріяні перерахунки пенсій. Однак виплати перерахованих ще у 2018 році пенсій почали виплачуються тільки зараз, що доводить незлагодженість функціонування соціального захисту населення й пенсіонерів зокрема та бюджетної системи в Україні.

Ключові слова: пенсія, міліціонери, перерахунок пенсій, грошове забезпечення, Пенсійний фонд України, поліція, судова практика.

The article is devoted to the analysis of recalculation of former militiaman's pension in the amount of police officer's pension. It is studied in the article the process of recalculation of former militiaman's pension by the Pension Fund of Ukraine, revealed the legislative regulation of the understudied issue and also analyzed the judicial practice of recalculation of pensions of former employees of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The author of the article notes that after the passed in 2015 by the Verkhovna Rada of Ukraine the law, which guaranteed recalculation of pensions of former militiamen taking into account police salaries, and the refusal of the Pension Fund of Ukraine to pay new increased pensions due to lack of funds in the budget, the history of strained relations between the former militiamen and the Pension Fund of Ukraine began. This fact subsequently led to an increase in the number of pensioners' appeals to the courts. The article also notes that as a result of a number of appeals from former militiamen to the courts, including the Supreme Court, the last one decided to oblige the Pension Fund to recalculate the pensions of the law enforcement officers from the moment of the right to recalculate pensions and in the manner prescribed by applicable law of Ukraine. This decision was made by the Supreme Court, because the increase of policemen's pensions (the components are identical to the financial security of former militiamen, but there is more in amount) is an unconditional ground for recalculation the pensions of former militiamen. As a result, it is determined that although the changes in the legislation that allowed ex- militiamen to receive police pensions were adopted and came into force more than five years ago, former police officers still have enough trouble with defending their legal rights to a decent pension in court proceedings. After lengthy court cases on the succession of internal affairs bodies by the National Police, in 2018 pensioners-policemen received the desired recalculation of pensions. However, payments of pensions listed back in 2018 began to be paid only now, which proves the incoherence of functioning of social protection of the pensioners and the budget system in Ukraine.

Key words: *pension, police officers (militiamen), recalculation of pensions, financial security, Pension Fund of Ukraine, police, judicial practice.*

Актуальність теми. Колишні працівники Міністерства внутрішніх справ України (МВС України) – міліціонери доволі нерідко мають проблеми з виплатою їм гідної пенсії, котра буде прирівняна до пенсії працівників Національної поліції України. Варто зауважити на тому, що розмір пенсійних виплат міліціонерам вже був прирівняний до грошового забезпечення поліцейських [1], однак судові спори з даного приводу підтверджують невирішеність проблеми перерахунку розміру пенсійних виплат колишнім міліціонерам.

Хоч історія натягнутих відносин між колишніми міліціонерами та Пенсійним фондом України (далі – ПФУ) розпочалася ще в грудні 2015 року, коли останній після прийняття Верховною Радою України закону, яким гарантувався перерахунок пенсій міліціонерів з врахуванням заробітних плат поліцейських (Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення гарантій соціального захисту колишніх працівників органів внутрішніх справ України та членів їхніх сімей» [2]), відмовився робити такий перерахунок через брак коштів в бюджеті, і досі складна ситуація по перерахунку пенсій колишнім міліціонерам залишається актуальною.

Стан дослідження. Проблематика та теоретико-практичні аспекти пенсійного забезпечення колишніх працівників МВС та поліцейських були досліджені наступними вченими й юристами: В. М. Андріївим, Н. Б. Болотіною, В. С. Венедиктовим, С. В. Венедиктовим, С. В. Вишновецькою, М. І. Іншиним, М. М. Клемпарським, К. Ю. Мельником, С. М. Прилипком, Г. І. Чанишевою та інші.

Метою статті є розкриття правової характеристики здійснення ПФУ перерахунку розміру пенсійних виплат колишнім міліціонерам, а також проведення дослідження судової практики питання перерахунку пенсій колишнім працівникам органів внутрішніх справ (далі – ОВС).

Виклад основного матеріалу. Переходячи до основного викладу статті, варто зазначити безумовний факт щодо того, що проблемою перерахунку пенсій колишнім працівникам ОВС стурбовані мільйони пенсіонерів. Нижче будемо намагатися проаналізувати виниклу ситуацію.

Розпочнемо із законодавчого регулювання питання. Так, за положеннями ч. 3 ст. 51, ч. 3 ст. 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі – Закон № 2262-ХІІ) усі пенсії, що було призначено за даним Законом, осо-

бам начальницького й рядового складу ОВС України (міліції та податкової міліції), мають бути перераховано при зміні видів грошового забезпечення, щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством для поліцейських [3].

Перерахунок розміру пенсійних виплат здійснюється з моменту виникнення права на перерахунок пенсій та в порядку, що встановлено КМУ, відповідно до норми ч. 2 ст. 51 вищезазначеного закону, з першого числа місяця, що йде за місяцем, в якому настали обставини, що тягнуть за собою зміну розміру пенсії. Якщо при цьому пенсіонер набув права на підвищення пенсії, різницю в пенсії за минулий час може бути виплачено йому не більш як за 12 місяців [3].

Також варто додати, що оновлені схеми розрахунку посадових окладів працівників поліції, окладів поліцейських за спеціальними званнями, розміри надбавок за стаж служби в поліції та розміри інших складових грошового забезпечення працівника поліції запроваджено відповідно до постанови КМУ від 11.11.2015 р. № 988 «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» [4].

Наразі оплата праці поліцейським є значно вищою, аніж розмір заробітної плати колишніх міліціонерів. Від набрання чинності відповідних законодавчих положень (з 29.12.2015 р.), пенсійні виплати колишнім міліціонерам мали перерахувати. Даний перерахунок згідно із законом мав відбутися на основі виплат, що включали б:

- грошове забезпечення;
- надбавки;
- доплати;
- підвищення;
- преміальні виплати.

Таким чином, ми бачимо, що пенсії колишніх міліціонерів підлягають перерахунку [5].

Зважаючи на вищесказане, розмір пенсії, беручи до уваги посаду колишнього міліціонера, має бути збільшений приблизно вдвічі. Однак попри все вищезазначене, під час звернення до ПФУ з вимогою підвищити пенсію, колишні міліціонери-пенсіонери повсякчас одержують відмову від органів держави проводити перерахунок пенсії [1].

Як результат конфлікту між міліціонерами й ПФУ стосовно перерахунку пенсійних виплат, збільшилася численність судових звернень пенсіонерів, що завершилися рішенням Верховного суду від 15.02.2018 р., яким було зобов'язано Пенсійний фонд здійснити перерахунок пенсій правоохоронців [6].

Збільшення грошового забезпечення поліцейських є безумовною підставою для перерахунку пенсії колишньому працівнику міліції (висновок Верховного Суду в постанові № 607/10583/16-а) [7]. В цій справі Суд зазначає, що КМУ було встановлено постановою № 988 від 11.11.2015 «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» та постановою № 947 від 18.11.2015 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 09.03.2006 р. № 268» розміри грошового забезпечення працівникам поліції за посадовими окладами та спеціальними званнями, що значно перевищують посадові оклади та плату за спеціальні звання колишніх міліціонерів. Тож, збільшення грошового забезпечення поліцейських, що за складовими має ідентичний характер грошового забезпечення колишніх міліціонерів, однак більшим за розміром, є безумовною підставою здійснення перерахунку пенсійних виплат позивача як колишнього працівника міліції [8].

Схожу думку висловили і судді при винесенні постанови КАС ВС від 26.02.2021 р. у справі № 822/2345/16, де також було зазначено про безумовну підставу для перерахунку пенсії позивача, як колишнього міліціонера на підставі постанови КМУ від 11.11.2015 р. № 988, а бездіяльність МВС щодо не надіслання інформації про зміни у грошовому утриманні до ПФУ визнана протиправною [9].

Тотожна позиція була висловлена Верховним Судом у постановях від 15.02.2018 р. у справі № 820/6514/17, від 27.03.2020 р. № 537/14865/17, від 11.08.2020 р. № 714/19/17, від 20.08.2020 р. № 524/7847/16-а, а також від 09.09.2021 р. № 219/8671/17 й від 28.01.2021 р. № 811/261/18 [10; 11, п. 19].

Згадати варто і перше зразкове рішення Касаційного адміністративного суду Верховного Суду у справі № 820/6514/17, де Суд зобов'язав ПФУ перерахувати всі пенсії колишнім міліціонерам із врахуванням грошового забезпечення поліцейських. Дякуючи цьому рішенням решта таких же пенсіонерів отримали можливість одержати сатисфакцію в судах у спрощеному порядку [12].

Так, Харківським окружним адміністративним судом було направлено до ВС справу № 820/6514/17 для розгляду її в якості зразкової, адже і в інших типових справах позивачами були пенсіонери ОВС, а відповідачем виступає територіальний орган ПФУ, предметом спору є бездіяльність ПФУ при перерахунку й виплатах пенсій міліціонерів з 01.01.2016 р. згідно з оновленими правовими нормами. Мова про набрання чинності 29.12.2015 року змінами до ст. 63 Закону № 2262-ХІІ. Так, пенсії міліціонерів мають встановлюватися з урахуванням видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій в встановлених законом для поліцейських розмірах.

Верховним Судом було визнано підвищення грошового забезпечення поліцейських як безумовну підставу перерахунку пенсії позивача як міліцейського. Відповідно до абз. 2 п. 15 розділу ХІ «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Національну поліцію» за колишніми міліціонерами, у тому числі пенсіонерами, а також членами їх сімей, іншими особами зберігаються пільги, компенсації і гарантії, передбачені цим Законом для колишніх поліцейських, членів їхніх сімей, інших осіб [13, п.22; 14, абз. 2 п. 15]. Отже позивач може розраховувати на пенсійний перерахунок з початку 2016 року.

При відмові перерахувати пенсію, відповідач зазначив брак передбачених на цю мету коштів в бюджеті ПФУ. На такий аргумент відповідача Верховний Суд зазначає, що дана позиція ПФУ не дає позивачу права на мирне володіння своїм майном, що гарантується у ст. 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [13, п. 4].

ВС вирішив, посилаючись у п. 37 своєї постанови по справі № 820/6514/17 на рішення ЄСПЛ у справі «Кечко проти України» від 08.11.2005 р., а також на п. 38 цієї ж постанови, що органи державної влади не можуть посылатися на відсутність коштів як причину невиконання своїх зобов'язань, коли чинна норма права передбачає виплату певних надбавок, і дотримуються усі вимоги, котрі необхідні для цього. Дану позицію підтримав і Верховний Суд України у своїх рішеннях по справах № 21-399во10 від 22.06.2010 р., № 21-977во10 від 07.02.2012 р., № 21-44а10 від 03.12.2010 р.

Останнє, що потрібно зауважити щодо зразкової справи № 820/6514/17, що задля використання висновків ВС судам слід не забувати про наступне: довідки щодо розміру грошового забезпечення задля перерахунку пенсійних виплат із врахуванням грошового забезпечення поліцейських мають отримуватись з додержанням Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України № 2262-ХІІ, що затверджено в постанові КМУ від 13.02.2008 р. № 45 (далі – Порядок). Ці довідки мають бути чинними.

Щодо зазначеного вище Порядку, варто зазначити наступне.

В пункті 1 Порядку встановлено, що перерахунок раніше призначених згідно із Законом № 2262-ХІІ пенсійних виплат на умовах й в розмірі, передбаченому КМУ, здійснюється, якщо підвищиться грошове забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, що мають право на пенсію за вищенаведеним законом [15, п. 1].

Порядок проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону № 2262-ХІІ, затверджений постановою КМУ від 13.02.2008 № 45, передбачив, що Мінсоцполітики має повідомити ГУ ПФУ про підстави перерахунку пенсійних виплат й про потребу в підготовці списків осіб, пенсії котрих підлягають перерахунку (абз. 1 п. 2 Порядку). Наступним кроком згідно із абз. 2 п. 2 Порядку є складання у 10-денний строк головними управліннями ПФУ списків даних осіб та подання їх до органів, що мають повноваження на видачу довідок щодо розміру грошового забезпечення для перерахунку пенсій, органам, з яких осіб було звільнено зі служби [15, п. 2]. Далі на основі списків уповноваженими органами підготовлюються довідки щодо розміру грошового забезпечення для кожного, хто зазначений у списках, й протягом місяця подаються до головних управлінь ПФУ [15, абз. 1 п. 3].

Верховний Суд при винесенні остаточного рішення у справі № 811/261/18 звернув увагу на те, що зміна умов чи норм пенсійного забезпечення (наприклад визначення різновидів грошового забезпечення задля перерахунку пенсійних виплат) підзаконними нормативними актами варто розцінювати як порушення закону, адже зміна умов та норм пенсійного забезпечення осіб, що було звільнено з військової служби, й інших осіб, що претендують на пенсію за Законом України № 2262-ХІІ, здійснюється виключно шляхом внесення змін до цього Закону та Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (абз. 3 ст. 1¹ Закону України № 2262-ХІІ) [11, п. 22-23].

Наразі тисячі колишніх робітників ОВС мають захищати та відсуджувати заслужені пенсії у держави. Останні декілька років Україна заборгувала колишнім військовикам недоплат десь по 100 тис. грн. Задля погашення державою боргу перед військовими необхідно виділити більше

5 млрд. грн. Хоч апеляційними судами і було зобов'язано Пенсійний фонд здійснити перерахунок та нарахувати виплати в повному обсязі, ПФУ продовжує казати, що коштів немає, а бюджет нинішнього року покриває потребу в погашенні заборгованості перед різними категоріями пенсіонерів всього на 360 млн. грн. [16].

Як зауважує Володимир Тимофеев – голова Всеукраїнського громадського об'єднання «Комітет захисту конституційних прав військовослужбовців, співробітників МВС України і СБУ «За справедливість»: «нас ставлять в чергу на виплату заборгованості, у котрій наразі стоять близько 82 тис. пенсіонерів різних категорій. Сьогодні виплачують за судовими рішеннями 2018 року, а скільки нам доведеться чекати – ніхто не знає. Може, три, може, чотири роки».

Після збільшення пенсій для поліцейських забезпечення колишніх міліціонерів виявилось в декілька разів нижчим. Тільки в 2018 році, після тривалих судових тяжб щодо правонаступництва Національної поліції ліквідованих ОВС, пенсіонери-міліціонери одержали омріяні перерахунки пенсій. Однак підготовлені МВС довідки щодо грошового забезпечення міліціонерів не включали низку надбавок, а премії було знижено в десятки разів. У зв'язку з оновленими довідками щодо грошового забезпечення нерідко нова пенсія була в кілька разів нижчою, аніж отримують колеги-поліцейські.

Майор міліції у відставці Сергій Поляков після виходу на пенсію з посади начальника чергової частини районного відділу розповідає, що отримує 3,6 тис. грн., в той час як колеги, котрі звільнилися вже в поліції – понад 7,5 тис. грн. Як заявляє колишній міліціонер, робочі умови, обов'язки, задачі й роль однакові, а пенсії геть відрізняються. Отримати законний перерахунок чоловік зможе завдяки судовій системі – спершу звернувшись за оскарженням відмови від видачі довідки щодо грошового забезпечення, а згодом і з позовом до ПФУ [16].

Аналізування наукового та практичного матеріалу дозволяє зробити наступні висновки. Наразі нажалі ситуація з проблемою перерахунку пенсій колишнім працівникам ОВС чи просто колишнім міліцейським досі немає свого довгоочікуваного вирішення та оплати пенсіонерам пенсійних виплат в законних та належних розмірах.

Хоч зміни в законодавство, які дозволили экс-робітникам ОВС отримувати поліцейські пенсії, були прийнятті й стали чинними більше п'яти років тому, досі колишні міліціонери мають клопіт з відстоюванням своїх законних прав на гідну пенсію в судових засіданнях та повинні захищати право на перерахунок їх пенсій до рівня поліцейських пенсійних виплат.

Питання пріврівнювання посад міліціонерів до посту поліцейських й перерахунку їм пенсії вимагає детальнішого аналізування, адже мова тут не лише про справедливість під час розподілення благ соціального характеру, однак і щодо законності й обґрунтованості виплат з ПФУ, що формується як із обов'язкових внесків господарюючих суб'єктів та громадян, так і коштів українського держбюджету, котрі призначені для оплат пенсій військовослужбовцям й деяким іншим категоріям осіб [17, с. 103].

Хотілось би вірити, що грошове забезпечення пенсіонерів-колишніх міліцейських врешті-решт буде справедливим, стабільним й системним. Аби спробувати вирішити наведені проблеми варто встановити соціально-справедливий перерозподіл між тими працівниками, хто вийшов на пенсію ще за часів функціонування міліції та одержував би такі ж пенсійні виплати, як і ті, хто виходить зараз на пенсію з такої ж посади, однак вже з лав поліції.

Список використаних джерел:

1. Як міліціонеру отримувати поліцейську пенсію? URL: https://lawflagman.com.ua/services/fo/pensii_police.html.
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення гарантій соціального захисту колишніх працівників органів внутрішніх справ України та членів їхніх сімей: Закон України від 23.12.2015 № 900-VIII. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016, № 3, ст. 31.
3. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 № 2262-XII. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992. № 29, ст. 399.
4. Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції: Постанова, Схема від 11.11.2015 № 988 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник України* від 11.12.2015 р. № 96. Стор. 59, стаття 3281.
5. Пенсії колишніх працівників органів МВС підлягають перерахунку. URL: http://www.vasr.gov.ua/news/5249-pensii_kolishnikh_pratsivnikiv_organiv_mvs_pidliagaiut_pererakhunku.html.

6. Пенсії військовим та міліціонерам збільшать... «в розстрочку». URL: <https://www.gorod.cn.ua/news/gorod-i-region/90401-pensiyi-viiskovim-ta-milicioneram-zbilshat-v-rozstrochku.html>.
7. Право є, коштів не видно. URL: <https://zib.com.ua/ua/133266.html>.
8. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 13.03.2018 по справі № 607/10583/16-а. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/72749413>.
9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 26.02.2021 р. по справі № 822/2345/16. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/95177059>.
10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 09.09.2021 р. по справі № 219/8671/17. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/99482215>.
11. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 28.01.2021 по справі № 811/261/18. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/94458675>.
12. Миліціонерам пересчитають пенсії – Верховний Суд. URL: <https://alvaprivacy.ua/publikatsii/obraztsovoe-reshenie-militsioneram-pensii>.
13. Рішення Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 15.02.2018 р. по справі № 820/6514/17. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/72290243>.
14. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 40-41. ст. 379.
15. Про затвердження Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р. № 393: Постанова, Порядок від 13.02.2008 № 45 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник України* від 25.02.2008 р., № 12, стор. 19, стаття 301
16. Відслужили своє. Як колишні силовики домагаються перерахунку пенсій. URL: <https://ua.112ua.tv/mnenie/vidsluzhyly-svoie-yak-kolyshni-sylovyky-domahaiutsia-pererakhunku-pensii-572178.html>.
17. Іванов І. В., Князькова Л. М., Хайлова Т. В. Соціальний захист працівників органів внутрішніх справ як гарантія соціальної безпеки держави. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. Вип. 1. С. 100-104. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/1/23.pdf>.